नेपाल सरकार
सिंचाइ मन्त्रालय

आ.व. २०७०/७१ को तेस्रो चौमासिक एवं वार्षिक प्रगति समीक्षा तथा मन्त्रालयस्तरीय समस्या समाधान समितिको बैठक

भाद्र ०५, २०७१

सिंचाइ मन्त्रालय

तेस्रो चौमासिक एवं वार्षिक प्रगति विवरण
आ.व. २०७०/७१

प्रस्तुती: शिव कुमार शर्मा, सह-सचिव
(प्रमुख, योजना तथा कार्यक्रम महाशाखा)

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरू

१. सिंचाइ विभाग
२. जल-उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग
३. भूमिगत जलस्रोत विकास समिति
४. सुनसरी-मोरङ सिंचाइ विकास समिति

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत आ.व. २०७०/७१ मा संचालन भएका आयोजना /कार्यक्रमहरुको संख्याः

	P1	P2	P3	जम्मा
क. सिंचाइ विभाग	१८	७	-	२५
ख. जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग	३	१		४
ग. भूमिगत जलस्रोत विकास समिती	-	-	१	१
कूल जम्मा	२१	८	१	३०

वार्षिक बजेट बाँडफाँड

(रु. हजारमा)

सि.नं.	निकाय	चालु	पूँजीगत	जम्मा
१	सिंचाइ मन्त्रालय	३,०१,२७	१३,७५	३,१५,०२
२	सिंचाइ विभाग	९३,०४,१०	८,५६,०३,१७	९,४९,०७,२७
३	जल उत्पन्न प्र.नि. विभाग	१५,११,९२	३,१७,४०,९९	३,३२,५२,९१
४	भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	५,२९,४९	२,१४,६०	७,४४,०९
	जम्मा	१,१६,४६,७७	११,७५,७२,५१	१२,९२,१९,२९

सिंचाइ मन्त्रालयको वार्षिक समष्टिगत प्रगति

क. वित्तिय

- वार्षिक विनियोजित बजेट रु. १२५६५५४६ हजार
- वार्षिक संशोधित बजेट रु. १२९२१९२९ हजार
- खर्च रु. ११२१३८७९ हजार

- वित्तिय प्रगतिः ८६.७८ प्रतिशत

ख. भौतिक

- कूल भौतिक प्रगतिः ८७.८ प्रतिशत

वार्षिक समष्टिगत वित्तिय प्रगति

(रु. हजारमा)

सि.नं.	निकाय	विनियोजित वजेट	संशोधन पछि कायम भएको वजेट	खर्च भएको वजेट	खर्च प्रतिशत (%)
१	सिंचाइ मन्त्रालय	२,९९,६५	३,१५,०२	२,९१,३७	९२.४९
२	सिंचाइ विभाग	१०,०४,६५,४४	९,४९,०७,२७	८,०२,०४,४९	८४.५१
३	जल उत्पन्न प्र.नि. विभाग	२,४१,४६,२८	३,३२,५२,९१	३,०९,५३,३०	९३.०८
४	भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	७,४४,०९	७,४४,०९	६,८९,६२	९२.६८
जम्मा		१२,५६,५५,४६	१२,९२,१९,२९	११,२१,३८,७९	८६.७८

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरुको प्रगति स्थिति

सिंचाइ विभाग	
भौतिक प्रगति	वित्तिय प्रगति
८६ %	८४.५१ %

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरुको प्रगति स्थिति

जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभागः	
भौतिक प्रगति	वित्तिय प्रगति
८९.६९ %	९३.०८ %

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरुको प्रगति स्थिति

भूमिगत जलस्रोत विकास समितिः	
भौतिक प्रगति	वित्तिय प्रगति
८७.७१ %	१२.६८ %

उपलब्धिहरु

- सिंचित क्षेत्र विस्तार
  - लक्ष ४०,६०० हे.
  - प्रगति १९,१५५ हे.
  - *आ.व. ०६९/७० सम्म कूल सिंचित क्षेत्रफल १३,३१,५२१ हे. भएकोमा आ.व.०७०/७१ मा थप १९,१५५ हे. भै हाल सम्मको कूल सिंचित क्षेत्रफल १३,५०,६७६ हे. (कृषक कुलो सुधार समेत) पुगेको ।*
- तटबन्ध निर्माण
  - लक्ष ४६ कि. मि.
  - प्रगति ४६ कि. मि.

लक्ष्य तथा प्रगति

क. सिंचाइ विभाग		
कार्यक्रम	लक्ष्य (हे.)	उपलब्धि (हे.)
• सतह सिंचाइ	५९००	३३६०
• भूमिगत सिंचाइ	२५२००	१५१३५
• नयाँ प्रविधि	५००	६६०
•कृषक कुलो सुधार	९०००	१०४४८
•सिंचाइ प्रणालीहरुको व्यवस्थापन	३२६०००	३२६०००

हाल सम्मको प्रगति अवस्था

- कूल सिंचाइ योग्य जमिन १७,६६,००० हे.
- गत आ.व. ०७०/७१ सम्मको प्रगति १३,५०,६७६ हे. (कृषक कुलो सुधार समेत)

लक्ष्य तथा प्रगति

ख. जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग		
कार्यक्रम	**लक्ष्य (कि.मि.)**	**उपलब्धि (कि.मि.)**
• जनताको तटबन्ध • भारतिय सहयोगमा सन्चालित नदि नियन्त्रण • अन्य	२६ १६ ४	२६ १६ ४

<u>हाल सम्मको प्रगति अवस्था</u>

तटबन्ध निर्माण ८०७ कि.मि.(जनताको तटबन्ध, भारतिय सहयोगमा सन्चालित नदि नियन्त्रण र अन्य प्रकोप नियन्त्रण समेत गरी)

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत संचालित आयोजना/कार्यक्रमहरुको प्रगति स्थिति

- ८०-१०० प्रतिशत प्रगति भएका आयोजना / कार्यक्रमहरु

प्राथमिकता	तेस्रो चौमासिक	वार्षिक
P1	१६	१६
P2	७	७
P3	१	१
जम्मा	२४	२४

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत संचालित आयोजना / कार्यक्रमहरुको प्रगति स्थिति...

- ५०-८० प्रतिशत प्रगति भएका आयोजना / कार्यक्रमहरु

प्राथमिकता	तेस्रो चौमासिक	वार्षिक
P1	२	२
P2	१	१
P3	०	०
जम्मा	३	३

सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत संचालित आयोजना / कार्यक्रमहरुको प्रगति स्थिति...

- ५० प्रतिशत भन्दा कम प्रगति भएका आयोजना कार्यक्रमहरु

प्राथमिकता	तेस्रो चौमासिक	वार्षिक
P1	३	३
P2	०	०
P3	०	०
जम्मा	३	३

- भेरी बबई डाइभर्सन बहुद्देश्यीय आयोजना
- कर्णाली अञ्चल सिंचाइ विकास कार्यक्रम
- डिप तथा स्यालो ट्युववेल सिंचाइ आयोजना (राहात)

राष्ट्रिय गौरवका योजनाहरुको लक्ष्य तथा प्रगति

सिक्टा सिंचाइ आयोजना	
विनियोजीत बजेट (रु हजारमा)	११४२०६९
खर्च (रु हजारमा)	११३८९५७
भौतिक लक्ष्य	**भौतिक प्रगति**
• मुल नहरमा माटोको कार्य १० कि.मि. • मुल नहरमा सरचना निर्माणकार्य ३८ गोटा • नहर लाइनिङ्ग कार्य १२ कि.मि. • नहरका लागी जग्गा अधिग्रहण कार्य • गेट लगायत हाइड्रोमेकानिकल कार्य	• मुल नहरमा माटोको कार्य १.२ कि.मि. सम्पन्न भएको । • मुल नहरमा संरचना निर्माणकार्य २०.५ गोटा सम्पन्न भएको । • नहर लाइनिङ्ग कार्य ६.९४ कि.मि. सम्पन्न भएको। • नहरका लागी जग्गा अधिग्रहण कार्य उचित क्षतिपूर्ति दिई सम्पन्न गरिएको । • गेट लगायत हाइड्रोमेकानिकल निर्माण कार्य २० % सम्पन्न भएको ।
भारित भौतिक प्रगति	९९.८४ %
वित्तिय प्रगति	९९.७३ %

राष्ट्रिय गौरवका योजनाहरुको लक्ष्य तथा प्रगति

रानीजमरा-कुलरिया सिंचाइ आयोजना (प्रणाली आधुरुनिकरण समेत)	
वार्षिक बजेट (रु हजारमा)	१६२१९१९
खर्च (रु हजारमा)	१३८९८८४
भौतिक लक्ष्य	**भौतिक प्रगति**
• इन्टेक निर्माण कार्यको बाँकी कार्य पुरा गर्ने (१५ %) • मुल नहर निर्माण कार्य (२.५५ की.मी.) • मुल नहरमा स्ट्रक्चर निर्माण कार्य (१.७२ गोटा) • फिडर नहर निर्माण कार्य (५.४ की.मी.) • फिडर नहरमा स्ट्रक्चर निर्माण कार्य (४.२ गोटा) • शाखा उपशाखा नहर निर्माण तथा पुन:निर्माण (६.८२ की.मी.) • सिंचित क्षेत्र बचाउ तथा संरक्षण कार्य (२१.५ की.मी.)	• इन्टेक निर्माणको बाँकी कार्य जम्मा १२.९ % पुरा भएको । • मुल नहर निर्माण कार्य जम्मा २.५५ कि.मि निर्माण सम्पन्न भएको । • मुल नहरमा स्ट्रक्चर निर्माण कार्य जम्मा १.७२ गोटा निर्माण सम्पन्न भएको । • फिडर नहर निर्माण कार्य जम्मा ५ कि.मि निर्माण सम्पन्न भएको । • फिडर नहरमा स्ट्रक्चर निर्माण कार्य जम्मा ३.२ गोटा निर्माण सम्पन्न भएको । • शाखा उपशाखा नहर निर्माण तथा पुन:निर्माणमा जम्मा २.८८ कि.मी. काम भएको । • सिंचित क्षेत्र वचाउ तथा संरक्षण कार्यमा नेपाल सरकार तर्फ १.५० कि.मि र विश्व बैंक अन्तर्गत जम्मा १८.२ कि.मि भई जम्मा १९.७ कि.मि निर्माण सम्पन्न भएको ।
भारित भौतिक प्रगति	९२.६१ %
वित्तिय प्रगति	८५.६९ %

राष्ट्रिय गौरवका योजनाहरुको लक्ष्य तथा प्रगति

बबई सिंचाइ आयोजना	
वार्षिक बजेट (रु हजारमा)	४०३५००
खर्च (रु हजारमा)	३७१८२६
भौतिक लक्ष्य	**भौतिक प्रगति**
• पश्चिम तथा पूर्वि मूलनहर विस्तार, ब्रान्च, सेकेण्डरी र र्टसरी नहर निर्माण कार्य (१० कि.मी) • नहर संचालन, जलमापन तथा गेज निर्माण (३ %) • जग्गा खरिद (८ हे.)	• पश्चिम तथा पूर्वि मूलनहर विस्तार, ब्रान्च, सेकेण्डरी र र्टसरी नहर निर्माण कार्यहरु जम्मा १० कि.मी निर्माण सम्पन्न भएको । मुलनहर निर्माण तथा रिमोडेलिङ्ग र नहर प्रणाली संग सम्बन्धित संरचनाहरु निर्माणका लागि निर्माण खरिद सम्झौता भएको साथै मुलनहरको रिमोडेलिङ्ग तथा लाइनिङ्गकार्य निर्माण संचालनार्थ चार वटा ठेक्का प्याकेजहरु मध्ये दुई प्याकेजको लागि निर्माण खरिद सम्झौता भएको र बाँकी दुई ठेक्का प्याकेजहरुको निर्माण खरिद संझौताका लागि प्रकृयागत कार्य भैरहेको । • नहर संचालन, जलमापन तथा गेज निर्माण कार्यहरु जम्मा ३ % सम्पन्न भएको । • नहरका लागी जग्गा खरिद कार्य जम्मा ३.८० हेक्टर जग्गा खरिद भएको ।
भारित भौतिक प्रगति	९९.४६ %
वित्तिय प्रगति	९२.१५ %

राष्ट्रिय गौरवका योजनाहरुको लक्ष्य तथा प्रगति

भेरी बबई डाईभर्सन बहुद्देश्यीय सिंचाइ आयोजना	
वार्षिक बजेट (रु हजारमा)	५००८०
खर्च (रु हजारमा)	२३५८७
भौतिक लक्ष्य	**भौतिक प्रगति**
• सुरुङ्ग निर्माण कार्य शुरु गर्न निर्माण व्यवसायी तथा परामर्श दातृको छनौट गर्ने । • वातावरण तथा सामाजिक विकास कार्य (EIA Report अनुसार आयोजना प्रभावित गा.वि.स.हरुमा सिंचाई विकास, अन्य स्थानिय पुर्वाधार निर्माण, सिप विकास सम्बन्धी विभिन्न तालिम संचालन गर्ने ।) • जग्गा अधिग्रहणको प्रारम्भिक कार्य शुरु गर्ने ।	• सुरुङ्ग निर्माण कार्यको लागि ठेकेदार छनौटको लागि प्राप्त Pre-Qualification Document हरुको मूल्याङ्कन कार्य जारी रहेको । • सुरुङ्ग निर्माण कार्यको लागि आवश्यक परामर्श सेवा खरिदको लागि प्राप्त Expression of Interest हरुको मूल्याङ्कन कार्य जारी रहेको । • पुरक अध्ययन कार्य भैरहेको । • सामाजिक तथा वातावरण विकास अन्तर्गत Livelihood कार्यक्रमको लागि आयोजनाको अध्ययन गर्ने कार्य भैरहेको । • संरचना निर्माणको लागि आवश्यक पर्ने जमिनको भोगाधिकारको लागि वन मन्त्रालयमा पत्राचार भएको । • कार्यालय भवन निर्माणको लागी ठेक्का स्वीकृती गरी Mobilizationको प्रकृयामा रहेको ।
भारित भौतिक प्रगति	४३.८२ %
वित्तिय प्रगति	४७.१० %

बेरुजु स्थिति तथा प्रगति

(रु. हजारमा)

निकाय	कुल बेरुजु	फछ्र्यौट	बाँकी बेरुजु	प्रगति %
सिंचाइ मन्त्रालय	७७	७७	-	१००
सिंचाइ विभाग	१,७६,३४,४६	९९,२६,९६	७७,०७,५०	५६.२९
जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग	१४,५८,०१	३,९०,९०	१०,६७,११	२६.८१
भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	२५.७	१९.७	६	७६.६५
जम्मा	१,९०,९३,४९.७	१,०३,१८,८२.७	८७,७४,६७	५४.०४

MDAC तथा NDAC बैठकको मूख्य निर्णयहरुको प्रगति

मिति २०७१/०१/१७ मा भएको MDAC बैठकको मूख्य निर्णयहरुको प्रगति

निर्णय	प्रगति
१.मन्त्रालय र मातहतका निकायहरुको पुनःसंरचानका लागि आवश्यक पहल सिंचाइ मन्त्रालयले गर्ने ।	१.पुनःसंरचनाका लागि आवश्यक पहल कै क्रममा परामर्श दातृ नियुक्त भैसकेको ।
२.सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुद्देश्यीय आयोजनाको अध्ययन कार्य चाडै पूरा गर्ने र निर्माणका चरणमा पुर्‍याउन विशेष पहल गर्ने ।	२.Pre-feasibility Studyको कार्य सम्पन्न भै Detail Feasibility Study का लागि Procurement कार्य पूरा भै कार्य थालनीको प्रकृयामा रहेको ।
३.सिक्टा सिंचाइ आयोजना जग्गा अधिग्रहणको लागि रेखाङ्कनमा पर्ने जग्गा अबिलम्ब खाली गराउन जि.प्र.का. मार्फत म्यादी सूचना जाहेरीका लागि पत्र लेख्ने ।	३.कार्यान्वयन भैसकेको ।

मिति २०७१/०१/१७ मा भएको MDAC बैठकको मूख्य निर्णयहरुको प्रगति

निर्णय	प्रगति
४. महाकाली सिंचाइ आयोजना नहर क्षेत्रमा परेका १४ घरधुरी परिवारले धनीपूर्जा बिना भोगचलान गरिआएको जग्गा खाली गर्ने सम्बन्धमा Fast Track मा निर्णय भए अनुसारको कारवाहीका लागि क्याविनेटमा पेशका लागि पहल गर्ने ।	४. मन्त्रीपरिषदमा पेश भै कारवाही भैसकेको ।
५.सुनसरी-मोरङ सिंचाइ आयोजनाको कमाण्ड क्षेत्रमा बसोवास तथा निर्मित संरचनाहरु हटाउन स्थानीय राजनैतिक दलहरु र सो क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गरेका सभासदहरुलाई समेत जानकारी गराई आवश्यक कदम चाल्ने ।	५. कमाण्ड क्षेत्रका बसोवास तथा निर्मित संरचनाहरु हटाईसकेको ।

३२औं राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति (NDAC)को मूख्य निर्णय र प्रगति

बैठकको निर्णय	**प्रगति**
वैदेशिक सहयोगबाट संचालित आयोजनाहरुको सोध भर्ना रकम लिन बाँकी रहेका आयोजनाहरुको सोधभर्ना रकम यथाशिघ्र माग गर्ने र समयमा सोधभर्ना नमाग्ने कार्यालय प्रमुख र लेखा प्रमुखको विवरण तयार गरी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालयको अनुगमन महाशाखा एवं राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन महाशाखामा दिने ।	मन्त्रालय अन्तर्गत वैदेशिक सहयोगबाट संचालित आयोजनाहरुको सोधभर्ना रकम लिन बाँकी रहेका आयोजनाहरुको सोधभर्ना रकम यथाशिघ्र माग गर्न कारवाही भैसकेको ।

३२औं राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति(NDAC)को मूख्य निर्णय र प्रगति

बैठकको निर्णय	प्रगति
सिंचाइ आयोजनाहरुमा वन तथा निकुञ्ज क्षेत्रका नदीबाट निर्माण सामाग्री संकलन सहज नभएको भन्ने सम्बन्धमा सिंचाइ, रक्षा, संघिय मामिला तथा स्थानीय विकास र वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय बसी कुन आयोजनामा समस्या परेको हो यथाशिघ्र समाधान गर्ने ।	आ.व. २०७०/७१को लागि यस सम्बन्धमा समस्या समाधान भएको ।

३२औं राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको मूख्य निर्णय र प्रगति

बैठकको निर्णय	प्रगति
निजामती सेवा ऐनको साबिक दफा २४(घ) १ बमोजिम पदस्थापन भई नेपाल सरकारले मिति २०७०/११/२६को निर्णय बमोजिम मिलान गर्नुपर्ने पद भए ७ दिन भित्र उक्त कार्य टुंग्याई रमाना लिन अटेर गर्ने कर्मचारीलाई तुरुन्तै विभागीय कारवाही थाल्ने । अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले यस विषयमा दिएको निर्देशन समेत अख्तियार वालाले शिघ्र कार्यान्वयन गर्ने ।	यस सम्बन्धमा समयमै कार्यान्वयन भएको ।

मूख्य समस्याहरु (मन्त्रालय स्तरका)

- सिंचाइ क्षेत्रमा कार्यरत प्राविधिक कर्मचारीहरुका लागी समय सापेक्ष क्षमता अभिवृद्धिको अवसर न्यून रहेको ।
- दुर्गम पहाडी तथा हिमाली जिल्लाहरुमा डिभिजन/सब-डिभिजन/इकाई कार्यालयहरु नहुनुका कारण सेबाग्राहीहरुको माग सम्बोधन गर्न कठीनाई भएको ।
- सिंचाइ संरचना तथा सम्पतिको मर्मत संभार र संरक्षणमा ध्यान दिनुपर्ने (भूमिगत डिप ट्युववेल सिंचाइ प्रणालीका साथै आकस्मिक रुपमा हुने बाढी पहिरोबाट विभिन्न सिंचाइ प्रणालीहरुमा क्षती पुग्न गई संचालनमा बाधा पुग्नुका साथै मर्मत सुधारका लागि बजेटको अभाव रहेको)।
- भूमिगत जल सिंचाइ आयोजना/कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनका लागि सिंचाइ विभागको “Chain of Command” मा रहेको कार्यान्वयन गर्ने निकायको अभाव रहेको ।

क्रमश..

मूख्य समस्याहरु (मन्त्रालय स्तरका)...

- उचित मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापनका लागि सिंचाइ सेवा शूल्क (ISF) अपेक्षाकृत रुपमा संकलन हुन नसक्दा र यसका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन नहुँदा सिंचाइ सेवाको गुणस्तर प्रभावित भएको ।
- जल-उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण कार्य तथा मझौला र नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाइ आयोजना कार्यान्वयनका लागि अत्याधिक माग रहेको, तर सिमित वजेटका कारण मागहरु सम्बोधन गर्न कठिनाई भएको ।
- नदी नियन्त्रण तथा सिंचाइ योजनाहरुको निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने boulders र river bed materials को उपलब्धतामा कठीनाई हुनगई निर्माण कार्य प्रगतिमा अबरोध पुग्न गएको ।
- विद्युत आपूर्तिका समस्याका कारण भूमिगत सिंचाइको अपेक्षित रुपमा विकास तथा उपयोग गर्न नसकिएको ।

मूख्य समस्याहरु (मन्त्रालय स्तरका)...

- स्वीकृत गूरु योजना / आवधिक योजनामा लक्ष्य गरिए अनुसार वजेट विनियोजन नहुँदा तथा निर्माण सामाग्रीको मूल्य बृद्धि हुँदा लक्षित भौतिक उपलब्धि हासिल हुन नसक्नाले आयोजनाको अवधि र लागत दुबै बढ्ने गरेको ।
- न्यून वजेट विनियोजनको कारणले बिभिन्न सिंचाइ आयोजना/प्रणालीहरुको विकास, विस्तार एवं पुनर्स्थापनमा कमी हुँदा अपेक्षित रुपमा सिंचाइ सुबिधा उपलव्ध गराउन नसकिएको ।
- जल स्थानान्तरण तथा जलाशययुक्त बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरुको कार्यान्वयन अपेक्षाकृत गतिमा हुन नसक्दा बर्षैभरि सिंचाइ उपलब्ध हुने क्षेत्र विस्तार हुन नसकेको ।

मूख्य चुनौचीहरु (मन्त्रालय स्तरका)...

- सिंचाइ प्रणालीहरुको लक्षित कमाण्ड क्षेत्र भन्दा कम क्षेत्रमा सिंचाइ हुने गरेको ।
- सतह तथा भूमिगत सिंचाइ आयोजनाहरुको विकास तथा विस्तार गरी बाह्रै महिना भरपर्दो सिंचाइ सुबिधा उपलव्ध गराउनु ।
- ठूला तथा बृहत सिंचाइ प्रणालीहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु ।
- अन्तर जलाधार जलस्थानान्तरण (Inter-basin Water Transfer) तथा जलाशययुक्त बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरुको निर्माण गर्नु ।
- भूमिगत जलश्रोतको उपयोगका लागि आवश्यक रहेको ड्रिलिङ मेसिन तथा औजारहरुको कमी र जनशक्ति अभाव ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको कार्य प्रभावकारी हुन नसकेको ।
- परामर्श सेवा खरिदमा प्रस्ताव दर्ता गराएका परामर्शदाताहरुले पेश गरेको प्रस्ताव स्वीकृत लागत अनुमान भन्दा सारभूत रुपमा बढिरहेकोले परामर्शदाता नियुक्त गर्न नसकिएको ।

समस्या समाधानका लागि चाल्नुपर्ने कदमहरु

- बिभिन्न सिंचाइ आयोजना/प्रणालीहरुको विकास, विस्तार एवंपुनर्स्थापनका लागि आवधिक योजनामा लक्ष्य गरिए अनुसार वजेट विनियोजन हुनुपर्ने ।
- जल स्थानान्तरण तथा जलाशययुक्त बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरुको कार्यान्वयन लक्ष्य अनुसार हुनुपर्ने ।
- प्राकृतिक प्रकोपबाट क्षतिग्रस्त सिंचाइ प्रणालीहरुको पूर्ण रुपले नियमित मर्मत सम्भार तथा पुनर्स्थापन हुनुपर्ने ।
- भूमिगत सिंचाइको अपेक्षीत विकासका लागी ड्रिलिङ सम्बन्धी मेशिन तथा औजार र जनशक्तिको व्यवस्थाका साथै विद्युत आपूर्ति नियमित र सुलभ हुनु पर्ने ।
- उचित मर्मत सम्भार तथा व्यबस्थापनका लागि सिंचाइ सेवा शुल्क अपेक्षित रुपमा संकलन गर्न आबश्यक कानुनी ब्यबस्था हुनुपर्ने ।
- भूमिगत जल सिंचाइ आयोजना/कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनका लागि सिंचाइ विभागको “Chain of Command” मा रहेको कार्यान्वयन गर्ने निकायको व्यवस्था हुनुपर्ने।

समस्या समाधानका लागि चाल्नुपर्ने कदमहरु

- पहाडी तथा हिमाली जिल्लाहरुमा आवश्यकता अनुसार कार्यालय तथा जनशक्ति को व्यबस्था हुनुपर्ने ।
- जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण कार्यहरु तथा सिंचाइको माग अनुरुप आवश्यक बजेटको ब्यवस्था हुनुपर्ने ।
- नदी नियन्त्रण तथा सिंचाइ योजनाहरुको निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने boulders र river bed materials उपलब्ध गराउन राष्ट्रियस्तरमा नीति तयार हुनुपर्ने ।
- बाह्रै महिना भरपर्दो सिंचाइ सुबिधा उपलव्ध गराउने गरी सतह तथा भूमिगत सिंचाइ आयोजनाहरुको क्रमिक रुपले विकास तथा विस्तार गर्नुपर्ने ।
- ठूला तथा बृहत सिंचाइ प्रणालीहरुको आवश्यक पुनस्थापना एवं नियमित मर्मत संभार गरी प्रभावकारी रुपमा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने ।
- अन्तर जलाधार जलस्थानान्तरण (Inter-basin Water Transfer) तथा जलाशययुक्त बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरुको क्रमिक रुपले निर्माण गर्नुपर्ने ।

मूख्य समस्याहरु (NDAC मा राख्नु पर्ने)

- माग तथा योजना संख्याको तुलनामा बजेट विनियोजन ज्यादै नै न्युन हुने गरेकोले सिंचाइ तथा जल-उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण कार्यका लागि विनियोजन हुने बजेट थप हुनु पर्ने ।
- सिंचाई हुने कृषि जमिन अन्य प्रयोगमा जाने क्रम जारी रहेकोले कृषि जमिनको खण्डीकरण तथा अन्य उपयोगलाई निरुत्साहित गर्न भू-उपयोग नीति र योजना कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने ।
- सिंचाइ क्षेत्रको विकास र व्यवस्थापनलाई सरकारले प्राथमिकता दिनु पर्ने।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजना क्षेत्रलाई बन्दमुक्त क्षेत्र बनाउन पहल गर्नुपर्ने ।

क्रमश...

मूख्य समस्याहरु (NDAC मा राख्नु पर्ने)

- सिंचाइ प्रणालीहरुको निर्माणको लागि आवश्यक पर्ने जग्गाको मुआब्जा तथा अधिग्रहण गर्दा अधिक मुल्य माग हुन गई योजना कार्यान्वयनका लागि जग्गा प्राप्ति गर्नमा समस्या हुने गरेको ।
- कार्यक्षेत्र तथा योजना संख्याको तुलनामा जनशक्ति अभाव ।
- आकस्मिक रुपमा आउने प्रकोप (बाढी, पहिरो) बाट क्षति हुन जाने सिंचाई प्रणालीहरुको संचालनमा बाधा पुग्नुका साथै मर्मत संभारको लागि बजेट अभाव हुने गरेको ।
- नदी नियन्त्रण तथा सिंचाइ योजनाहरुको निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने boulders र river bed materials उपलब्ध गराउन राष्ट्रियस्तरमा नीति तयार हुनु पर्ने ।

आ.व. २०७१/७२ को बजेट तथा कार्यक्रम

- चालु आ.व. २०७१/७२ का लागि सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत सिंचाइ तथा नदी नियन्त्रण सम्बन्धि विभिन्न ३० वटा कार्यक्रम/आयोजनाहरु संचालन गर्न जम्मा रु. १६,१७,९९,३७ हजारको बजेट प्राप्त ।

कार्यालय	बजेट (रु हजारमा)		
	चालु	पुँजीगत	कुल
सिंचाइ मन्त्रालय	२,६७,५०	४,२२,०५	६,८९,५५
सिंचाइ विभाग	९६,७१,७७	१२,११,४४,३६	१३,०८,१६,१३
जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग	१७,३३,४४	२,७७,४३,१३	२,९४,७६,५७
भुमिगत जलश्रोत विकास समिति	५,७५,६२	२,४१,५०	८,१७,१२
जम्मा	**१,२२,४८,३३**	**१४,९५,५१,०४**	**१६,१७,९९,३७**

- कार्यक्रम स्विकृतिको अवस्थाः

  ३० मध्ये ३ वटा कार्यक्रमको राष्ट्रिय योजना आयोग/मन्त्रालय बाट स्विकृति प्राप्त भै कार्यान्वयनका लागि पठाई सकिएको ।

आ.व. २०७१/७२मा स्विकृति प्राप्त योजना/कार्यक्रमहरु

क्र.सं.	ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	बजेट(रु हजारमा)
१	३५७१०२	यान्त्रिक व्यवस्थापन कार्यक्रम	२,२०,५३
२	३५७१०२	सिंचाइ संस्थागत विकास कार्यक्रम	२,३९,४८
३	३५७११३	भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	८,१७,१२

गत आ.व. २०७०/७१ र यस २०७१/७२ को बजेटको तुलना

(रु हजारमा)

कार्यालय	आ व २०७०/७१ को वार्षिक बजेट	आ व २०७१/७२ को विनियोजित बजेट	वजेटको तुलना (थप/घट)	वजेट बृद्धि/ह्रास %
सिंचाइ मन्त्रालय	३,१५,०२	६,८९,५५	३,७४,५३	११८.८९
सिंचाइ विभाग	९,४९,०७,२७	१३,०८,१६,१३	३,५९,०८,८७	३७.८४
जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग	३,३२,५२,९१	२,९४,७६,५७	-३७,७६,३४	-११.३६
भुमिगत जलश्रोत विकास समिति	७,४४,०९	८,१७,१२	७३,०३	९.८१
जम्मा	१२,९२,१९,२९	१६,१७,९९,३७	३,२५,८०,०८	२५.२१

धन्यवाद